УДК 44.3(477)

В.В. Гончаров

ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОВІДНОСИН ТРАДИЦІЙ І НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Термін «нематеріальна культурна спадщина» (НМС) з'явився не так давно – у другій пол. 90-х років XX ст. Однак за відносно короткий час свого функціонування він увійшов до суспільного дискурсу, зокрема наукового обігу. Остання теза підтверджується значним масивом наукових публікацій – статей, монографій, відповідних конференційних матеріалів тощо, а також гострою дискусією у науковому співтоваристві, яка акцентує увагу на необхідності вивчення, зберігання й актуалізації НКС, що, у свою чергу, свідчить про загострення інтересу до цієї проблематики серед представників наукового співтовариства, а відповідно – фахівців-практиків.

Так, проблемами нематеріальної культурної спадщини особливо зацікавилися дослідники на пострадянському просторі, останніми роками оприлюдивши низку відповідних публікацій. Серед них вартують уваги праці російських дослідників Ю. Кирюшиної, О. Каргина, А. Костіної, Н. Ахундової, Т. Курьянової, О. Галкової та ін. В Україні проблеми нематеріальної культурної спадщини досліджують В. Шейко, Г. Андрес, З. Босик, Н. Тернес, Л. Гасиджак й ін. Про актуальність дослідження цієї проблематики свідчить і проведення 11 листопада 2014 р. конференції «Розмаїття нематеріальної культурної спадщини як ресурс економічного розвитку України» у Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара». Метою конференції і круглого столу, ініційованого в рамках її заходів, стало заохочення до діалогу зацікавлених сторін та підвищення обізнаності щодо питань нематеріальної культурної спадщини.

У світовому контексті проблеми НКС особливо актуалізувалися у зв'язку з прискоренням процесів глобалізації, що спровокували до життя ті виклики, які нині стали загрозою для культурного розмаїття всієї планети, яке, як відомо, актуалізоване у відповідних традиціях. Так, у Міжнародній конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 р. відзначається, що «процеси глобалізації та суспільних перетворень поряд з умовами, які вони створюють для поновленого діалогу між спільнотами, зумовлюють, як і явище нетерпимості, загрози погіршення, зникнення та руйнування нематеріальної культурної спадщини, зокрема через обмеженість ресурсів для охорони такої спадщини» [6]. Водночас традиції формувалися не лише під впливом тих трансформацій, які в умовах глобалізації, процеси якої, як відомо, тривають не одне століття, неминуче призводили і призводитимуть надалі до почасти неоднозначних і незворотних змін у всіх культурах, а й в умовах конкретного природного середовища, клімату, географічного розташування, яке інколи, можливо, навіть більше, ніж інші чинники визначало умови побутування людей у межах конкретного територіально-культурного об'єднання, що, власне, й вимагало від спільнот та державних утворень відповідних знань, навичок тощо з облаштування свого життя, увага до яких з боку наступних поколінь забезпечувала не лише спадкоємність, а й умови і засоби їх подальшої адаптації до швидкоплинних змін.

Тому загалом зрозуміло, чому звернення до традиційних устоїв характерне для періоду глобальних трансформацій, коли «зростає соціальна значущість культурних констант, насамперед меморативних комплексів і предметно-символічних артефактів», виходячи з того, що «будь-яка зміна потребує сталості, утримується і спрямовується нею. Мінливість без сталості обертається для людини руйнівною і згубною стихією» [4], – зазначає професор Самарської державної академії культури і мистецтв В. Іонесов.

Відтак, серед завдань дослідження – зрозуміти, які з основних характеристик традицій можна вважати такими, що дають підстави для віднесення їх до нематеріальної культурної спадщини та уможливлюють їх вплив на її формування.

Нематеріальна культурна спадщина передавалася і передається від покоління до покоління – це те, що «постійно відтворюється спільнотами та групами під впливом їхнього оточення, взаємодії з природою і їхньою історією [9]. Тут, на нашу думку, варто звернути увагу на той факт, що в міжнародно-правових актах, які можна вважати попередниками сучасного нормативно-правового визначення нематеріальної культурної спадщини, традиційно не дається універсальних дефініцій тих понять, які в них використовуються. Як правило, в кожному правовому акті, виходячи з конкретних мети і завдань ухваленого документа, містяться свої визначення. Так, у доповіді Генерального директора ЮНЕСКО про попереднє дослідження питання про доцільність міжнародного регулювання НМС (2001 р.) спадщина визначається як «вироблені людьми процеси, поряд із знаннями, навичками і творчістю, які успадковуються і розвиваються ними, продуктами, які вони створюють, і ресурсами, просторами й іншими аспектами соціального та природного характеру, необхідними для забезпечення їх стійкості; ці процеси формують в існуючих громад відчуття спадкоємності щодо попередніх поколінь і мають важливе значення для культурної самобутності, а також для збереження культурного розмаїття і творчості людства» [3]. Однак саме наведене в Конвенції 2003 р. визначення, як і те, яке знаходимо у більшості нормативних документів щодо нематеріальної культурної спадщини, почасти виступає як вихідне положення і навіть аксіома, яка не потребує доведення. Водночас науковці-культурологи у визначені цього поняття часто не звертають увагу на положення і дефініції нормативно-правових документів. Так виникає певна колізія у підходах до розуміння нематеріальної культурної спадщини, яка у культурологічних публікаціях асоціюється з культурною спадщиною як такою, аніж із

© Гончаров В.В., 2014

нематеріальною культурою. Тож, для нашої науки, як і для законодавства, термін «культурна спадщина» є досить молодим і прив'язаним до міжнародних нормативно-правових актів, зокрема відповідних конвенцій ЮНЕСКО. І хоча, як уже наголошувалося вище, термін НКС виник відносно недавно, це не означає, що до його введення існував понятійних вакуум, а відтак – культурної спадщини не існувало. Оскільки, зрозуміло, що існування останньої помітили досить давно, а для її означення використовували безліч найменувань. Так, за висновками російської дослідниці М. Полякової, у XVIII ст. дослідження цієї спадщини обмежувалися переважно «елементарною фіксацією матеріальних об'єктів» [11; 258], для яких не було єдиного поняття. Об'єкти культурної спадщини називали «пам'ятками старовини», «історичними достопам'ятностями» тощо. При цьому на лексичному рівні важливішим було їх співвіднесення не стільки з процесом «успадкування» та встановлення спадкоємного зв'язку, скільки з «пам'яттю» про минуле, часто «давнім», «незапам'ятним минулим» [11]. Однак термін «культурна спадщина» (так само, як і «культурний ландшафт») закріпилося у законодавстві й науці лише у другій пол. XX ст.

У той же час нас більше цікавлять питання, пов'язані з визначенням пріоритетів, якими повинні керуватися і дослідники, і практики у формуванні цілісної картини про сучасний стан традицій як основного елемента культурної спадщини, зокрема нематеріальної.

Як відомо, до основних складових культури відносять матеріальні та нематеріальні компоненти, що становлять підґрунтя функціонування суспільства. Матеріальна культура – це всі матеріальні предмети, створені людством у процесі його цивілізаційного розвитку. У межах кожної конкретної культури вони представлені власними здобутками, більшість з яких можна віднести до інноваційно-технологічних: особливості житлових будівель, засобів виробництва, техніка тощо – власне все те, що покликано удосконалити життєдіяльність людини, зробити її більш раціональною. Відтак в основі формування матеріальної культури насамперед лежать виклики і потреби, пов'язані з практичними та прагматично-інструментальними аспектами життєдіяльності і життєзабезпечення людей на відповідних етапах соціокультурного розвитку.

Що стосується нематеріальних складових культури, то дослідники серед них виокремлюють соціокультурні інституції (сім`ю, церкву, школу тощо), а також відповідну систему цінностей (закони, релігію, традиції, світоглядні уявлення, ідеологію, філософські і наукові системи тощо). Власне все те, що дає можливість людині та етнонаціональній спільноті адаптуватися до швидко змінюваної соціальної реальності і виступає регулятором всієї складної системи суспільних відносин. Недарма нематеріальну культуру часто називають адаптивною. На продовження цієї думки варто згадати вислів П. Хаттона: «Традиція створює ілюзію імунітету перед змінами, навіть якщо самі її образи стабільності були не більш, ніж репрезентаціями сучасних уявлень про минуле» [14; 40].

Про важливість дослідження нематеріальної культури також свідчить той факт, що зазвичай вона є більш статичною, а відтак змінюється набагато повільніше, ніж матеріальна. Водночас відставання в її динаміці, як зазначав американський соціолог У. Огсборн, призводить до суспільних криз. І хоча провідними у соціальних змінах є трансформації, що відбуваються в матеріальній культурі, зокрема під впливом новацій, применшувати роль нематеріальної культури не варто, позаяк вона дає можливість адаптуватися і людині, і суспільству до нововведень та всіх трансформацій, які невідворотно за ними слідують. Крім того, традиція насамперед проявляється не на матеріально-організаційному рівні, а на психологічному, забезпечуючи своєрідний комфорт завдяки суб'єктивному відчуттю захищеності.

При цьому варто наголосити, що нематеріальна культура – це не лише інтелектуальна, а й духовна доктрина, яка має почасти сакральне походження в історії людства. Так, Дж. Александер робить спробу довести, що за більшістю сучасних трансформацій, які вважають пов'язаними з практично-інструментальною діяльністю людини, приховується низка символів, міфів, ритуалів, кодів – всього того, що традиційно належить до ірраціонального, сакрального, не-профанного, навіть магічного. Вчений наголошує, що ці, почасти підсвідомі, культурні структури не лише необхідні суспільству, а й стають підґрунтям матеріальних і соціальних практик. Саме в останніх вони і проявляються, що пов'язано з необхідністю регулювання суспільства. Відтак, відмінити їх не можна, а можна лише частково трансформувати [1; 43].

Дослідник підкреслює, що фактично всі «інститути і процеси відображають культурні тексти, сповнені смисловими образами. Це «арени, на яких культурні сили поєднуються або стикаються з матеріальними умовами та раціональними інтересами та приводять до тих чи інших результатів (…) вони трактуються і самі представляють культурний мета-текст як конкретне втілення більш широких ідеальних потоків» [1; 93], – продовжує Дж. Александер.

Як відомо, особливе місце серед елементів нематеріальної культури посідають традиції, звичаї обряди, ритуали, створені народом і для народу. Саме традиції, ритуали і звичаї, що проектуються у всі площини соціокультурного життя – школу, сім'ю, ідеологію, художню культуру, політико-правові приписи, норми поведінки – можна вважати основним *складовим елементом нематеріальної культури.* Дієздатність культури і людської цивілізації загалом забезпечують закони, зразки, правила і норми поведінки, які виникли на основі традицій, формуванню яких передував «болісний пошук цивільних форм каналізації інстинктів» [8; 246], – зазначають російські дослідники. При цьому, як наголошує В. Плахов, в основі ритуалів, звичаїв, обрядів, церемоніалів тощо лежить спільне – традиції – як історично усталені суспільні відносини, як особливий загальний соціологічний закон [10; 10–11]. Тому, на його думку, *традиції можна вважати синонімом всіх цих* понять [10; 14]. Так, аналізуючи в першому розділі своєї праці «Традиції і суспільство» походження терміна

традиція, дослідник доходить висновку, що він є більш універсальним терміном щодо інших, тому його можна використовувати в інших випадках для пояснення всіх подібних феноменів [10; 18].

Ще Леві-Строс стверджував, що традиції – це особлива мова, за допомогою якої передається інформація з покоління в покоління. Суголосною є позиція російського дослідника Е. Маркаряна: «Традиція – це виражений в соціально організованих стереотипах груповий досвід, який шляхом просторово-часової трансмісії акумулюється і відтворюється в різних людських колективах» [7; 80]. Такий підхід до традицій характерний ще для діяльнісного підходу, основні постулати якого були сформовані класиками марксизму, які розуміли традицію як засіб передачі соціального досвіду з покоління в покоління. Далі розвивася гомеостазний, або кібернетичний підхід, який також апелював до ролі традицій у збереженні культурної спадщини. Так, більшість дослідників доводять, що традиція – це спільний накопичувач усталених форм і зразків поведінки, а також смислів буття суспільства, які сформувалися у процесі його еволюції. Саме у такому розумінні традиції можна вважати складовою нематеріальної культурної спадщини, яка значною мірою є найбільш універсальним поняттям щодо всіх інших її структурних елементів.

Загалом можна констатувати, що найбільш важливою функцією є роль традицій у формуванні, збереженні і передачі культурної *спадщини, яка, зокрема, найбільше проявляється в нематеріальних зразках.* Так, у Конвенції про про охорону нематеріальної культурної спадщини [6] вказані конкретні елементи нематеріальної культурної спадщини, які interalia відображають її прояви в різних сферах:

- усні традиції і форми їх вираження, у тому числі мова як носій нематеріальної культурної спадщини;
- виконавські мистецтва, у тому числі акторська гра, музика, спів, танці тощо;
- звичаї, обряди, свята;
- знання і звичаї, що відносяться до природи і всесвіту;
- знання і навички, пов’язані з традиційними ремеслами.

Згідно зі ст. 2 Конвенції: «Нематеріальна культурна спадщина – це звичаї, форми, уявлення і вираження, знання і навички, а також пов’язані з ними інструменти, предмети, артефакти і культурні простори, визнані співтовариствами, групами і, в деяких окремих випадках, особами в якості частини їх культурної спадщини» [6]. Фактично, нематеріальна культурна спадщина – це нематеріальна складова культури, тобто все те, що відносимо до інтелектуальних і духовних здобутків, які не лише відрізняють один етнос від іншого, а й слугували і слугують засобом трансляції його найбільш важливого досвіду з покоління у покоління.

Нематеріальна культурна спадщина – це насамперед духовний аспект життя спільноти, який відтворюється в традиціях, закріплених в свідомості людей як носіїв історично сформованого досвіду, етнокультурної ідентичності, різноманітних культурних практик, що дають змогу відрізняти культури одну від іншої. Кожна сучасна культура, на думку Е. Гіденса, хоча й має низку спільних рис, характерних для сучасності, залишається унікальною і самобутньою. Крім того, саме у відриві від традиційних суспільних устоїв, порушенні спадкоємності дослідник вбачає загрозу для сучасності [2; 171]. Тому так важливо зберігати традиції, перетворюючи їх на нематеріальну спадщину, яка, в свою чергу, потребує збереження і захисту.

Так, традиція стає засобом збереження і передачі досвіду, втіленого в об’єктах нематеріальної культурної спадщини, чинником підтримки соціально-культурної інтеграції, а водночас запорукою високого рівня довіри в суспільстві, яке повинне зберегти свою етнокультурну ідентичність в умовах інтеграції у світовий культурний простір. Порушення комунікативної функції традицій залишає людину один на один з власними проблемами, відчужує людей один від одного, розхитує підвалини культури і всієї системи суспільної організації. Варто наголосити, що вся історія виникнення «Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» 1972 р. дає змогу уявити чинники, які, у свою чергу, дають змогу зрозуміти, що саме вона стала підґрунтям для всіх подальших ініціатив, пов’язаних як із матеріальною, так і з нематеріальною спадщиною. Незважаючи на те, що у Конвенції 1972 р. йдеться винятково про матеріальну спадщину, витоки поняття нематеріальної культурної спадщини варто шукати саме в ній, зокрема критеріях відбору: об’єкт повинен бути «безпосередньо або матеріально пов’язаний з подіями або існуючими традиціями, з ідеями, віруваннями, з художніми або літературними творами і має виняткову світову важливість» [13].

По-друге, хоча Конвенція 1972 р. однозначно мала прогресивний характер, дослідники звернули увагу на низку притаманних їй певних недоліків. Одним із них була визнана орієнтація на європейськість і європейську систему цінностей. Щоправда, Конвенція 1972 р. виходила з принципів рівності усіх культур, тому умовою для включення до Списку стала особлива «універсальна цінність». Однак, як видно з тексту Конвенції 1972 р., вона дає цьому поняттю досить розмите розшифрування, що також спрацювало на виокремлення об’єктів НКС.

Вартує уваги ще одне положення. Так, сама «універсальність», а також «автентичність», на перший погляд, розуміється в суто європейському значенні. Як результат – християнські сакральні споруди, а відповідно – цінності представлені у Списку більш розширено, ніж цінності інших конфесій. Водночас дослідники наголошують, що пам’ятки XX ст. у Списку практично не представлені, хоча традиції ще живих культур та регіонів мають потребувати, можливо, більше уваги, захисту і піклування сьогодні, ніж потім, коли їх потрібно буде «реставрувати».

Як зрозуміло з вищезазначеного, чи-то європейсько-ціннісні територіальні преференції, чи-то неможливість дійти згоди у трактуванні понять «універсальність» і «автентичність», чи-то неоднозначне відношення до «живих» культурних явищ спонукали ЮНЕСКО та інші міжнародні організації звернутися до пошуку нових форм, засобів і норм, які уможливили б репрезентацію спадщини всіх культурних систем і

цінностей, незалежно від умов, часу виникнення, цінності для інших культур і території розташування. Увагу дослідників привернуло поняття нематеріальної культури, яка, власне, і відповідає всім зазначеним критеріям.

У Доповіді Генерального директора ЮНЕСКО про попереднє дослідження питання про доцільність міжнародного регулювання – на основі нового нормативного акта – охорони традиційної культури і фольклору, датованому 16 травня 2001 р., сказано, що «датою початку нормативної діяльності ЮНЕСКО, пов'язаною з охороною нематеріальної культурної спадщини варто вважати 1973 р., коли уряд Болівії запропонував з метою охорони фольклору ухвалити Протокол до Всесвітньої конвенції про авторське право» [3]. У результаті тривалої роботи 1984 р. був підготовлений проект договору, який повинен був регулювати охорону фольклору «від незаконного використання та інших дій, які наноситимуть йому шкоду» [3]. Щоправда, договір так і не набрав чинності. Проте сам процес вже був запущений. Наприклад, 1989 р. у Вашингтоні ЮНЕСКО спільно зі Смітсонівським інститутом провела конференцію на тему «Глобальна оцінка Рекомендацій про збереження фольклору» [3]. На форумі була аргументована необхідність розробки нового нормативного акта і перегляду самого поняття «фольклор», який, на думку фахівців, змінив свій зміст і форми. Ще одним важливим результатом даного заходу стало введення поняття «нематеріальна культурна спадщина», яке, на думку дослідників, охоплює більш широке коло явищ і відображає весь процес створення фольклорних цінностей, включаючи традиційні знання, ресурси, культурне середовище тощо. Також наголошувалося на ролі творців і носіїв цих знань. Під час обговорення учасники конференції дійшли висновку, що усна спадщина невіддільна від нематеріальної спадщини [5].

Так, одним із найбільш значущих кроків у напрямі законодавчого регулювання у сфері нематеріальної культури стало прийняття ЮНЕСКО 15 листопада 1989 р. «Рекомендації про збереження фольклору» [12]. Незважаючи на те, що у заголовок винесена категорія, яка розуміється у науковій літературі досить вузько (як усна традиція), народна творчість – сукупність створених народом зразків художньої культури – словесної (перекази, пісні, казки, епос), музичної, театральної, танцювальної тощо, сам фольклор у Рекомендації розуміється досить широко, що змусило її авторів у визначення після слова «фольклор» у дужках дати уточнення: «або традиційна і народна культура» [12]. Народна творчість – основний компонент нематеріальної культури, який, власне, і віднесений Конвенцією про нематеріальну спадщину до однієї з її складових.

Згідно з Рекомендацією 1989 р., фольклор – це «сукупність творів, які ґрунтуються на традиціях культурного співтовариства, виражених групою чи індивідуумами і визнаних в якості відображення очікувань суспільства, його культурної та соціальної самобутності: фольклорні зразки і цінності передаються усно, шляхом імітації чи іншими способами. Його форми включають, зокрема, мову, літературу, музику, танці, ігри, міфологію, обряди, звичаї, ремесла, архітектуру та інші види художньої творчості» [12; 177].

Отже, враховуючи надзвичайно широке розуміння фольклору, а також широкий спектр різноманітних заходів, спрямованих на його збереження і розповсюдження, Рекомендації 1989 р. можна вважати першим документом ЮНЕСКО, який стосується нематеріальної культурної спадщини. Однак, як стало зрозуміло з програм регіональних семінарів і Міжнародної конференції, яка відбулася у Вашингтоні 1999 р., тобто через 10 років після прийняття Рекомендацій, «для розгляду кількох аспектів потрібен був новий або переглянутий акт, зокрема відносно питань термінології, масштабу проблематики і типу визначення, що використовуються» [3; 3] у Рекомендаціях зі збереження фольклору.

На конференції 1999 р. також підкреслена «необхідність звернення пріоритетної уваги на традиційні носії, розширення визначення, яке повинно охоплювати не лише продукти художньої культури, такі, як сказання, пісні тощо, а й знання і цінності, що сприяють їх створенню, а також творчі процеси, в результаті яких вони з'являються на світ, та форми взаємодії, що забезпечують відповідне визнання і гідне оцінювання» [3; 3].

Так увага, привернута до збереження фольклору, фактично заклала весь нормативно-правовий і культурологічний фундамент для прийняття через 14 років Конвенції про нематеріальну культурну спадщину.

Отже, зрозуміло, що вивчення трансформацій, які відбуваються з нематеріальною складовою культури – традиціями – в умовах соціокультурних новацій, важлива проблема з огляду їх майбутнього, що також проектуються в практичну площину, позаяк дає можливість не лише відповісти на питання про майбутнє нематеріальної культурної спадщини, а й дієво зреагувати та сформувати конкретні дії, які сприятимуть її збереженню, насамперед шляхом включення до переліку-реєстру ЮНЕСКО. Загалом найбільш загальне нерозуміння нематеріальної культурної спадщини охоплює не об'єкти наслідування, а насамперед засоби і соціокультурні механізми передачі традицій, які, у свою чергу, витікають з їх інформаційно-комунікативної природи. Проте це тема для подальших досліджень в аспекті поєднання традицій і нематеріальної культурної спадщини.

Список використаної літератури

1. ***Александер Дж.*** Смыслы социальной жизни: культурсоциология / Александер Дж. – М. : Праксис, 2013. – 630 с.

2. ***Гидденс Э.*** Последствия современности / Гидденс Э.; пер. с англ. Г. Ольховикова, Д. Кибальчича. – М. : Праксис, 2011. – 352 с.

3. ***Доклад Генерального директора ЮНЕСКО о предварительном исследовании по вопросу о целесообразности международного регулирования – на основе нового нормативного акта – охраны традиционной культуры и фольклора, 16 мая 2001 г.*** [Электр. ресурс]. – Режим доступа: http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001225/122585r.pdf.

4. ***Ионесов В. И.*** Трансформация артефактов : вещи, которые мы создаём, храним и изменяем / В. И. Ионесов [Электр.ресурс]. – Режим доступа: fst.my1.ru/_fr/0/_.doc.doc.

5. ***Каргин А. С.*** Сохранение нематериального наследия народов РФ как приоритет культурной политики России / Каргин А. С., Костина А. В. [Электр. ресурс]. – Режим доступа: http://www.zpu-journal.ru/zpu/2008_3/Kargin&Kostina.pdf.

6. ***Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. 2003 р.*** [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_d69.

7. ***Маркарян Э.*** Теория культуры и современная наука / Маркарян Э. – М. : Мысль, 1983. – 284 с.

8. ***Население и глобализация:*** 2-е изд. / Н. М. Ромашевская, В. Ф. Галецкий и др. – М. : Наука, 2004. – 322 с.

9. ***Нематериальное культурное наследие*** [Электр. ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org

10. ***Плахов В.*** Традиции и общество: опыт философско-социологического исследования / В. Плахов. – М. : Мысль, 1982. – 220 с.

11. ***Полякова М. А.*** Подходы к изучению культурного наследия России в XVIII – начале XX века / М. А. Полякова // Вестник Рос. гос. гуманит. ун-та. – 2008. – № 10. – С. 257–266.

12. ***Рекомендация по сохранению фольклора*** // Акты генеральной конференции ЮНЕСКО. XXV сессия, Париж, 17 октября – 16 ноября 1989 г. Т. 1 : Резолюции [Электр. ресурс]. – Режим доступа: http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000846/084696rb.pdf#page=174.

13. ***Світова спадщина ЮНЕСКО*** [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org

14. ***Хаттон П.*** История как искусство памяти / Хаттон П. – СПб.: Владимир Даль, 2004. – 424 с.

Резюме

Окреслено загальні аспекти взаємовідносин традицій та нематеріальної культурної спадщини. Проаналізовано основні етапи формування поняття «нематеріальна культурна спадщина» та ролі традицій у її формуванні і збереженні.

Ключові слова: традиції, нематеріальна культура, культурна спадщина, фольклор.

Summary

Goncharov V. **On the problem of relationsheeps between traditions and intangible cultural heritage**

The general aspects of mutual relations of traditions and non-material cultural heritage are outlined. The basic stages of forming of concept «non-material cultural heritage» and role of traditions are analysed in her forming and maintenance.

Key words: traditions, intangibleculture, culturalheritage, folklore.

Аннотация

Гончаров В.В. **К проблеме взаимоотношений традиций и нематериального культурного наследия**

Обозначены общие аспекты взаимоотношений традиций и нематериального культурного наследия. Проанализированы этапы формирования понятия «нематериальное культурное наследие», роль традиций в его формировании и сохранении.

Ключевые слова: традиции, нематериальная культура, культурное наследие, фольклор.

Надійшла до редакції 10.11.2014 р.

УДК 379.85:930.008(477.87)

В.В. Степанчук

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАМКІВ ТА ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ ЗАКАРПАТТЯ В ІГРОВОМУ ТУРИЗМІ

Одним із стратегічних напрямів розвитку Закарпаття туристичного є пріоритетне освоєння його рекреаційного потенціалу. Для підтвердження обґрунтованості цього вибору можна навести такі аргументи:

1. Регіон розташований в центрі Європи, через нього реалізуються різноманітні контакти, а транспортна доступність є сприятливим фактором залучення відпочиваючих не лише зі східних регіонів, а й європейських країн.

2. Закарпаття може служити своєрідним полігоном дислокації центрів міжнародного бізнесу та відпочинку, що стимулюватиме ріст туризму. Особливою складовою, що в умовах тотального стресу сучасного урбанізованого суспільства робить найбільш споживанішим новий для України та перспективний для Закарпаття вид туризму з анімаційною, яскраво вираженою ігровою складовою, що базується на історико-культурній основі.

Особливості ландшафтної географії краю. З однієї сторони, природа Карпат у порівнянні з іншими регіонами, зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан. І для різних форм відпочинку і туризму це важливо. З іншого боку, враховуючи виняткове кліматичне і водно регулююче значення Карпат як для України, так і сусідніх європейських держав, пов'язаних із даним регіоном спільною історією, гостро стоїть питання збереження унікальної природи краю та його історико-архітектурної спадщини [6; 9].

© Степанчук В.В., 2014